

# Wojciech Kalinowski

---

## I Międzynarodowy Kongres Starych Miast w Grazu

---

Ochrona Zabytków 28/3-4 (110-111), 272-273

---

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Na przełomie maja i czerwca 1974 r. środowisko polskich prawników-internacjonalistów z zainteresowaniem śledziło przebieg XXVI Kongresu A.A.A. (Stowarzyszenia Słuchaczy i Byłych Słuchaczy Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze; A.A.A. — skrót nazwy francuskiej i angielskiej)

W roku ubiegłym zarówno Stowarzyszenie, jak i powstała zaledwie kilka dni wcześniej Akademia Prawa Międzynarodowego obchodziły 50-lecie swojej działalności. Przez ponad półwiecze Akademia haska organizuje coroczne cykle wykładów i seminaria z zakresu prawa międzynarodowego. Wśród wykładców i słuchaczy nie brak nazwisk naukowców i praktyków najwyższej światowej sławy, także i Polaków. Niemal każdy prawnik-internacjonalista zetknął się w czasie swojej kariery z Akademią, wielu z nich jest członkami A.A.A.

Po drugiej wojnie światowej A.A.A. rozpoczęło organizowanie międzynarodowych kongresów, poświęconych każdorazowo innemu monograficznemu zagadnieniu z zakresu prawa międzynarodowego. Organizację tegorocznego, XXVI z kolei kongresu prezydium A.A.A. powierzyło przewodniczącemu polskiej grupy członków — prof. dr. S.E. Nahlikowi. Na czele komitetu honorowego stanął rektor UJ — prof. dr M. Karaś, a jako jego zastępca dyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN — prof. A. Łopatka. Pracami komitetu organizacyjnego kierował jako przewodniczący prof. S. E. Nahlik oraz jego zastępcy — prof. R. Bierzanek i adw. S. Kosch.

Kongres odbył się w Krakowie; wśród jego uczestników — zarówno polskich, jak i zagranicznych —

wielu reprezentowało uznaną pozycję i wybitne osiągnięcia naukowe. Program kongresu obejmował dwie części: pierwszą dwudniową, warszawską, i drugą, pięciodniową, krakowską. Dwa referaty, b. amb. J. Ochęduski i zastępca konserwatora generalnego dra hab. K. Pawłowskiego, wygłoszone w Warszawie, miały charakter wstępny. Pierwszy z nich dotyczył ogólnej problematyki rozwoju stosunków kulturalnych jako elementu utrwalania pokoju i bezpieczeństwa na świecie, zaś referat K. Pawłowskiego informował gości o polskich osiągnięciach w dziedzinie ochrony dóbr kulturalnych.

Wprowadzeniem w meritum obrad kongresu było wystąpienie na posiedzeniu inauguracyjnym w auli UJ prezesa A.A.A. — adw. Nonnenmachera. Dwanaście pozostałych referatów szczegółowo naświetlało całokształt problematyki prawnomiędzynarodowej ochrony zabytków.

Czterej referenci (Du Boff, Goy, Korthals Altes, Sieroszewski) omówili różne aspekty ochrony dóbr kulturalnych w czasie pokoju, dwa następne referaty (Nahlik, Becher) dotyczyły prawnych zagadnień ochrony zabytków w czasie konfliktu zbrojnego. Problematykę organizacyjną dóbr kulturalnych przedstawili Socini i Pirlot.

Interesujące zagadnienia ochrony prawnej dóbr kulturalnych krajów niedawno wyzwolonych spod panowania kolonialnego przedstawił Syatauw (Indonezja), zaś problemy związane z zagrożeniem przez postęp techniczny — Nawrocki. Pewnego rodzaju podsumowania stanowiły dwa referaty (Nieciołna, Kojanec) oraz ciekawe przemówienie

pod koniec kongresu, które wygłosił prof. Goy.

Duży wpływ na bogaty dorobek intelektualny kongresu i zróżnicowane głosy w dyskusji miał fakt, że w obradach ton nadawali nie tylko naukowcy, lecz również praktycy: adwokaci, sędziowie, radcowie prawni i urzędnicy ministerstw oraz organizacji międzynarodowych, stykający się na co dzień w swojej praktyce z szerokim wachlarzem, często precedensowych, spraw.

Specyficzna tematyka kongresu harmonizowała w pełni z tłem obrad. Dużym sukcesem komitetu organizacyjnego było także zaaranżowanie programu, które umożliwiło gościom nie tylko zwiedzenie zabytków Warszawy, Krakowa i Chęcina, poznanie okolic tatrańskich, ale przede wszystkim zaznajomienie się z ciekawymi rozwiązaniami wykorzystywania polskich zabytków dla celów użytkowych. Przez jeden dzień obrady toczyły się w renesansowym zamku w Pieskowej Skale; zakończenie kongresu uświetnił koncert muzyki barokowej w Sali Senatorskiej zamku na Wawelu, a przyjęcie pożegnalne urządzone w zabytkowym dworku w Modlnicy.

Po raz pierwszy organizowany w Polsce i prezentujący polskie osiągnięcia myśli prawniczej w dziedzinie ochrony dóbr kultury narodowej kongres uznano w środowisku prawników internacjonalistów za jedno z ciekawszych wydarzeń ostatnich lat. W przyszłym roku plan kongresu zostanie opublikowany, w językach angielskim i francuskim, w roczniku wydawanym przez A.A.A. w Holandii.

Kazimierz Lankosz

## **I MIĘDZYNARODOWY KONGRES STARYCH MIAST W GRAZU**

W dniach 20—22 września 1974 r. odbył się w Grazu kongres zainicjowany przez społeczny komitet *Ratujmy Stare Miasto w Grazu*, a zorganizowany przy współudziale ministerstw Budownictwa i Techniki oraz Nauki i Badań wraz z rządem krajowym Styrii i zarządem miasta Grazu. Celem kongresu była przede wszystkim wymiana doświadczeń w zakresie modernizacji, przebudowy i rewaloryzacji historycznych miast Europy na tle prezentacji trudnych problemów włączenia Starego Miasta w Grazu w życie rosnącej stale stolicy Styrii.

W kongresie wzięło udział ponad 500 osób, w tym przedstawiciele Czechosłowacji (prof. E. Hruška), Holandii (arch. P. L. de Vriese), Niemieckiej Republiki Federalnej (dr H. Pflaumer), Wielkiej Brytanii (prof. R. Banham), Węgier (arch. J. Kiss), Szwajcarii (prof. A. Knoepfli), Włoch (prof. R. Mazzanti) i in. Polskę reprezentować miał prof. dr Jan Zachwatowicz, który niestety nie mógł wziąć udziału w kongresie.

Wymiana doświadczeń — jak pisze w sprawozdaniu z kongresu Max Mayr — wykazała, że cała

Europa, wschodnia i zachodnia, północna i południowa, zjednoczona jest we wspólnym działaniu i trosce o zachowanie kulturalnej spuścizny przeszłości. „Nigdzie nie czuło się „żelaznej kurtyny”. Przeciwnie: Europejczycy żyjący w różnych systemach społeczno-politycznych zjednoczyli się ... „we wspólnym dążeniu ratowania środowiska kulturowego starych miast. Organizatorzy z dumą podkreślali, że Graz stał się miejscem spotkania pionierów rewaloryzacji miast historycznych oraz punktem węzłowym dla nowych idei i nowych

działań w tym zakresie. Pragnąc utrzymać tę jego rolę, planuje się w 1976 r. zorganizowanie sympozjum austriacko-węgierskiego poświęconego problemom miast zabytkowych, a następnie w 1977 r. — II Międzynarodowego Kongresu dla kontynuacji wymiany doświadczeń pomiędzy wszystkimi krajami europejskimi.

O randze kongresu w Grazu świadczy fakt udziału w jego obradach ministra Budownictwa i Techniki p. Józefa Mosera oraz ministra Nauki i Badań p. Herthy Firnberg, wielu przedstawicieli instytucji państwowych, burmistrzów miast Styrii oraz reprezentantów centralnych i lokalnych władz konserwatorskich. Łącznie z wcześniejszymi poczynaniami Federalnego Urzędu Konserwatorskiego w Wiedniu, który pierwszy w Europie wydał atlas miast zabytkowych ze strefami ochrony konserwatorskiej, Austria staje obecnie na czele krajów europejskich w dziedzinie rewaloryzacji i ochrony miast historycznych.

Na zakończenie obrad kongresu uchwalona została tzw. *Proklamacja z Grazu*, która w pierwszej części charakteryzuje wartości historyczne, artystyczne i kulturalne miast

zabytkowych, ich zagrożenie w wyniku dynamiki wzrostu miast oraz podjęte ostatnio akcje mające na celu ich ochronę. W zakończeniu tej części *Proklamacja* stwierdza: „Kto poznał wartość naszych ośrodków historycznych a także stopień ich zagrożenia ma obowiązek obrony i aktywizacji dzielnic staromiejskich. W ostatnim okresie z radością obserwuje się zmianę poglądów na ten temat. Wskazują na to dążenia Rady Europejskiej z okazji Międzynarodowego Roku Ochrony Zabytków, jak i zabiegi ONZ, zmierzające do zabezpieczenia spuścizny kulturowej”.

W drugiej części *Proklamacja* wymienia w kolejnych punktach środki mające na celu ochronę i aktywizację śródmiejskich zespołów zabytkowych. Szczególne znaczenie ma tu punkt pierwszy, w którym stwierdza się: „Miasta tętniącego życiem nie można osiągnąć w wyniku sterylnego rozdzielenia jego funkcji. Chodzi tu o ... odciążenie zespołów staromiejskich od funkcji nie odpowiadających jego strukturze”, lecz również o powiązanie go z całokształtem struktury funkcjonalnej i przestrzennej dużych miast.

Dalsze punkty dotyczą spraw rewaloryzacji, podniesienia standardu mieszkań w zespołach zabytkowych i ograniczenia ruchu kołowego. Dość dużo miejsca poświęcono sprawom nowej architektury w zespołach zabytkowych, stwierdzając, że: „W Europie posiadamy na to tylko nieliczne dobre przykłady. Fakt ten wiąże się zapewne z lekceważeniem w wielu wypadkach skali i proporcji ... szablonowe produkty budownictwa uprzemysłowionego są obcymi ciałami w bogato zdobionym świecie rękodzieła”.

Ostatnie dwa punkty *Proklamacji* poświęcone są sprawom popierania wszelkiego rodzaju inicjatyw związanych z ochroną zespołów historycznych oraz konieczności opracowania odpowiednich aktów prawnych, nakazujących ich ochronę.

W zakończeniu stwierdza się: „Każde miasto ma obowiązek ratowania i utrzymania swego starego centrum z jego wartościami artystycznymi — teraz i w przyszłości. Sukces tych starań uzależniony jest od tego, czy uda się ideę ochrony zespołów staromiejskich utrwalić w ogólnej świadomości społecznej”.

Wojciech Kalinowski

## KONFERENCJA „OCHRONA I KONSERWACJA ZABYTKOWYCH ORGANÓW W POLSCE”

W dniach 21—22 listopada 1974 r. odbyła się w sali Muzeum Etnograficznego w Toruniu konferencja pt. *Ochrona i konserwacja zabytkowych organów w Polsce*. Organizatorami konferencji były Pracownice Konserwacji Zabytków w Toruniu oraz Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

Na parę tygodni przed spotkaniem wszyscy zainteresowani, którzy zgłosili chęć udziału w obradach, otrzymali szczegółowy program konferencji oraz przygotowany przez mgra Mariana Dorawę z Torunia *Projekt regulaminu ochrony zabytkowych organów w Polsce i Projekt schematu dokumentacji naukowo-historycznej zabytkowych organów*.

W trakcie konferencji wygłoszono następujące referaty: mgr Bolesław Bielawski (ODZ Warszawa) — *Program dalszej działalności Ośrodka Dokumentacji Zabytków w zakresie ochrony zabytkowych organów w Polsce*, mgr Zbigniew Nawrocki (PKZ Toruń) — *Komórka dokumentacji zabytkowych organów w PKZ Toruń*, mgr Ewa Smulikowska (IS

PAN Warszawa) — *Formy stylowe polskich prospektów organowych w rozwoju historycznym*, mgr Zdzisław Balewski (PKZ Toruń) — *Inwentaryzacja pomiarowa jako jeden z nieodzownych elementów dokumentacji zabytkowych organów*, kons. organów Andrzej Fiołka (PKZ Kraków) — *Analiza dokumentacji konserwatorskiej zabytkowych organów*, dr Jan Chwałek (KUL Lublin) — *Za i przeciw konserwacji dawnych organów*, mgr Marian Dorawa (PKZ Toruń) — *Z problematyki ochrony i konserwacji zabytkowych organów w Polsce północnej*. Wymieniony wyżej zestaw referatów uzupełniony został przez dwa komunikaty: mgr. Jerzego Kołakowskiego (Chełmno) — *W sprawie zabytkowych organów z fary chełmińskiej* oraz organmistrza Tadeusza Rajkowskiego (Włocławek) — *Organmistrzowskie problemy*.

Do programu konferencji należało również zwiedzanie toruńskich organów oraz koncert organowy w kościele Św. Ducha w Toruniu.

Zarówno w wygłoszonych na konferencji referatach, jak i w dysku-

sji poruszono wiele istotnych i aktualnych problemów dotyczących ochrony, dokumentacji i konserwacji zabytkowych organów, problemów nurtujących organistów, organmistrzów organologów, historyków sztuki, konserwatorów zabytków. Staraniem organizatorów konferencji wszystkie referaty i komunikaty oraz skrót dyskusji zostały opublikowane w *Materiałach Konserwatorskich Ośrodka Informacji PKZ w Warszawie* przy współudziale ODZ.

Na zakończenie nasuwa się istotna uwaga wynikająca z porównania obecnej konferencji z konferencją — *Organy Zabytkowe*, która odbyła się w 1972 r. w Krakowie. W okresie dwóch lat widoczny jest szczególnie szybki postęp w zakresie form dokumentacji organów i to zarówno pod względem ilości wykonanych dokumentacji, jak i ich jakości. Dotyczy to tak dokumentacji historycznych, jak i konserwatorskich.

Bolesław Bielawski